

EGY PORTYÁZÓ KÜLÖNÍTMÉNY JELENTÉSEI A SZILÉZIAI HÁBORÚK IDŐSZAKÁBÓL.

A gróf Nádasdy-család nádasdladányi levéltárában levő eredeti okiratok alapján.

ELSŐ KÖZLEMÉNY.

Lothringeni Károly herceg sziléziai hadjáratának leírásában említést tettünk ama nagyérdekű levelezésről, melyet *Jahnus Ferencz* tábornok gróf Nádasdy Ferencz lovassági tábornokkal folytatott, s ígéretet tettünk, hogy e leveleket még külön és részletesen földolgozzuk.¹⁾

Jahnus tábornok jelentéseinek közlésére, illetőleg földolgozására kettős ok indított bennünket: először azon körülmény, hogy Jahnus tábornok gróf Nádasdy Ferencz alvezére volt azon nevezetes időszakban, a midőn ez Lothringeni Károly herceggel együtt működött, mely működésnek kiváló mozzanatait Nádasdynak moys-i, schweidnitzi és boroszlói győzelmei képezték; Jahnus jelentései ennél fogva kiegészítik a Lothringeni Károly herceg hadjáratáról szóló s főntebb említett dolgozatunkat, különben pedig nevezetes adalékok a háború ez időszakának történetéhez; másodszor pedig kiadjuk e levelezést azért, mert fölötte érdekes és tanulságos képet, mintegy mintát adnak arra nézve, mikép kell egy *nagyobb portyázó különítménynek* időt és erőt fölhasználni, hogy tevékenysége a vezérletre és a háború folyamára hasznos legyen.

Jahnus tábornok jelentései gazdagok adatokban; látjuk, mint közli a legfontosabb hírek mellett néha a legjelentéktelenebbet is,

¹⁾ Hadtörténelmi Közlemények. III. évf. 1890, 680. lap.

azon helyes okból, hogy az alvezér soha se tudhatja, nem bír-e valamely látszólag jelentéktelen hír a felsőbb vezetésre a legnagyobb fontossággal. Leírja saját nézetét is ott, hol azt közölni jónak itéli, de nézeteivel soha se tolakodó s inkább hallgat, semmint a fővezérletet illetéktelenül befolyásolja. Másrészt adalékokat nyerünk e jelentésekből azon kor harcászati nézeteire, látjuk az intézkedések módját stb.

A sziléziai háborúk időszaka fénykorát képezte a *portyázó hadviselésnek*, s Jahnus jelentéseinek részleteiből annyira megismerjük az akkori portyázó vezérek egész cselekvési módját is, hogy e jelentések elolvasása minden katonára nézve csak hasznos lehet.

A mit a levelek elolvasása előtt tudnunk kell, azt a következőkben a legrövidebbre foglaljuk össze:

Eberstädti báró Jahnus Ferencz Miksa altábornagy thüringi nemes családból származott; atyja, Jahnus Adolf, szintén katona volt s 1731-ben mint altábornagy és Tortona kormányzója halt meg. Jahnus Ferencz 21 éves korában mint zászlótartó lépett a császári hadseregbe; 1742-ben már alezredes a Daun-ezredben, 1745-ben ennek ezredese s az olasz hadjáratban parancsnoka, melynek élén 1746-ban Piacenza mellett megsebesül. De sebei gyógyultával azonnal ismét szolgálatba lép s még ez év folyamán számos harcban kitüntetéssel vesz részt; nevezetesen ügyesen működik egy portyázó különítmény élén a Po, a Trebbia és a Tidone közt, a Provence-ba való benyomulásnál pedig 12 gránátos-századdal, csapata önkényteseivel és a károlyvárosi határőrökkel elsőnek lépi át a Var folyót s elfoglalja St. Laurenceot.

Ezek után 1750-től 1757-ig a határőrvidéken működik, mint a bródi és péterváradai ezred parancsnoka s 1757-ben követi határőreivel gróf Nádasdy Ferencz horvátországi bánt, a csehországi s később a sziléziai hadszínhelyre.

Ez utóbbin mennek végbe katonai pályája legfényesebb cselekményei.

Jahnus ugyanis már azon időpontban különítettett ki a fő-seregtől, a midőn ez Frigvest (a kolini diadal és Prága fölmentése után) Csehországból kiszorította. Midőn Lothringeni Károly és Bevern serege Görlitz tájékán egymással szemben állottak, Jahnus

ezredes már Szileziában, Landshut, Schmiedeberg és Hirschberg közt állást foglalva, a császári hadsereg baloldalát oltalmazta.

Itt történt augusztus 14-én, hogy *Kreutz* porosz tábornok Jahnus különítménye ellen ügyes rajtaütést tervezett, melynek célja az volt, hogy a császári csapat Landshuttól elvágassék s a körletből kiszoríttassék. De bármily titokban volt a rajtaütés tervezve s bármily gyorsan a menet végrehajtva, Jahnus a vállalatot megtudta s a poroszokat egy kitünő állásban harcckészen fogadta. A poroszok 8000 emberrel és 16 löveggel támadták meg Jahnus állását, ki a péterváradi magyar határőr-ezreden kívül csupán csak még néhány varasdi határőr-századdal rendelkezett; de ez vitéz nép volt, mely azonfölül vezérében föltétlenül megbízott. A poroszok, azt híven, hogy a meglepés sikerült, azonnal szuronynyal támadtak a császáriakra, de öldöklő puskatűzzel fogadtattak. E perczen két löveg, melyet Jahnus oldalt rejtve elhelyezett, heves kartácstűzzel árasztotta el a poroszokat, a péterváradi derék katonák pedig csakhamar puskatussal és karddal rontottak az ellenségre. A poroszok tetemes veszteséggel előbb hátrálni, majd futni kényszerültek.

Jahnus állását — bár maga is veszélyben forgott s lovát is kilőtték alóla — mindvégig megtartotta s teljes diadalt aratott. Jutalma volt a Mária Terézia-rend és a tábornoki kinevezés.

Hogy mily ügyes és tevékeny volt a következő időszakban, azt leveleiből, illetőleg jelentéseiből látni fogjuk. Később kitűnt még Domstädtlnél s számos más összeütközés alkalmával. 1760-ban altábornagy, a hubertsburgi béke után pedig a császári seregből — rangja és a Mária Terézia-rend után járó javadalmazása megtartásával — kivált és Hamburg város katonai parancsnoka lett, mely állásában 1772 január 26-án bekövetkezett haláláig megmaradt.

Nagy kár, hogy Jahnus jelentéseinek első része nincs meg, s az első levél, mely gyűjteményünkben foglaltatik, csak szeptember 25-éről kelt; ép úgy hátrányos, hogy Nádasdynak vonatkozó parancsai hiányzanak; de így is a 25 levél,¹⁾ melyek a mondott időponttól kezdve november 19-ig, tehát majd közvetlen a boroszlói

¹⁾ A levelek a Nádasdy-család levéltárában Levelezések B. 367. sz. alatt vannak.

csatáig terjednek, gazdag forrás és érdekes adalék, melyet átlapozni, áttanulmányozni érdemes.

A hadjárat lefolyását ez alkalommal részletekben nem követjük s az érdeklődőket korábbi dolgozatunkra¹⁾ utalva, közöljük a jelentéseket, fontosságuk és érdekességük szerint bővebb vagy rövidebb kivonatokban, a körülményekhez képest teljes fordításban vagy esetleg szó szerinti szövegben, hozzáadva a netán szükséges megjegyzéseket.²⁾

* * *

Jahnus leveleinek, illetőleg jelentéseinek elseje *szeptember 25-én* kelt, vagyis azon időpontban, a mikor Nádasdy hadserege a főseregtől elvált s míg ez Jauer és Greibnignek tart, Nádasdy egyenesen Schweidnitz felé menetel.

E körülményből nyilvánvaló, hogy a már régen kikülönítve levő Jahnus jelentéseit eddig közvetlenül a fővezérnek tette, s csak most, Nádasdy különválása után, utasított e hozzá közelebb álló önálló sereg parancsnokához.

Nádasdy előnyomulása alatt Jahnus a földérítő különítmény szerepét vitte s azon mértékben vonult kelet felé, mint Nádasdy serege; később a fősúly Csehország fedezésére és Glatz és Neisse várak megfigyelésére fektettetett, fődözve egyszersmind a szállítmányokat, melyek Csehországból a fősereghez és Nádasdynak Schweidnitzet ostromló seregéhez küldettek.

Jahnus különítménye, mint a jelentésekből kitűnik, a pétervárad, bródi, gradiskai, szt.-györgyi és bánági határőr-ezredek csapataiból állott, melyekhez előbb kevés, később több lovasság s némi tüzérség csatlakozott. Az egész erő szeptember végén mintegy 5200 fő gyalogságból és 600 lovasból állott; október végén — egy később közlendő állomány-kimutatás szerint — 3900 fő gyalogság és 450 lovas volt létszámban; a tüzérek és lövegek száma sehol sincs kimutatva.

¹⁾ Lothringeni Károly hg. sziléziai hadjárata, i. h.

²⁾ A jelentések szövege német, címzése többnyire francia s az elsónél péld. a következő: à son Excellence Monsieur le comte de Nádasdy, conseiller d'état, Ban de la Croatie, Général de la Cavallerie et colonel d'un regiment de cavallerie de Sa majesté imperiale et royale, à Strigau.

A jelentések itt következnek :

1. *Pitschenbergi tábor, 1757 szeptember 25-én.* — «Bár alig van néhány huszárom, küldtem járőrt Kostenbluthra, hogy az ellenség felől valamit megtudjak. A körülfekvő helységek a poroszoktól szigorú parancsot kaptak nagy számú előfogatot állítani holnap délre Neumarktra, a mit azonban végrehajtani járőröm által nekik megtiltottam. De nincs elég lovasom, hogy a Neumarkt körüli dolgokat megfigyelhessem s ezért erről jelentést tenni szükségesnek tartottam.»

E jelentéshez Jahnus hozzáteszi :

«Hierbey überschicke einen sehr verdächtigen und zugleich impertinenten Kerl. Ein ehrlicher Schulze (község-bíró) hat ihn unter der Hand gar sehr recommandiert. Ich halte ihn selbst für einen verkleideten *Kouruzen*. Er gesteht Soldat gewesen zu sein, hat aber keinen Abschied.»

Nevezetes, hogy a *kurucz* szó — nyilván hagyománykép s itt tán inkább valamely szabad csapatbeli katona, vagy kalandor értelemben — még a hét éves háborúban is járta a hadseregben.

2. *U. o., szeptember 26-án.* — «Úgy a balszárnyról, mint a Kostenbluth felé küldött járőr, ez utóbbi gróf Nemes hadnagy, visszatért és semmi nevezetesebbet nem észlelt; tegnapi jelentésem e szerint — bár megbízható embertől vettem — téves. Ő Felsége a császár ezrede és 500 bánalista megérkezett; az előbbi Kostenbluth felé vett állást. Taffé gróf őrnagyot 100 lovassal Zobten, Raskovich őrnagyot pedig 1000 gyalogossal a Domanza mellett levő fenyvesekhez küldtem; ez utóbbi az országúttól csak $\frac{3}{4}$ órára van s így szükség esetén könnyen támogathatom.»

«Nemes hadnagy biztosan állítja, hogy a porosz csapatok, melyek tegnap «sich auf Schweidnitz prakticieret» nem számosak; összesen mintegy 800 lovas, dragonyos és huszár, 60 tüzér és négy löveg, melyek azonban «mit grosser Präcipitation marschiret».

«Mivel az ellenség magát Schweidnitznél annyira erősíti, azt hiszem, hogy nem csupán Glatz helyőrségének szaporítása van tervben, de sőt egy Csehországba való betöréstől is kell tartani.»¹⁾

¹⁾ A jelentés e része a fővezérletnél megfontolás tárgyává tétetett, de a herczeg úgy vélte, hogy ily betöréstől egyelőre tartani nem kell.

3. *Ugyanazon helyről és napon, de később.* — «Gróf Kálnoky altábornagy és gróf Draskovich tábornok urak csapataikkal ¹⁾ ma ide érkeztek s a hegyen, Pittschen falunál, állást foglaltak. Taffé őrnagy őrzáratából visszatért; Zobten-en túl volt, de semmi újat nem tud.»

«Tegnap reggel 4 órakor Fouqué porosz tábornok két gyalogezreddel és 400 huszárral Zobten mellett el Reichenbach felé vonúlt; Zobtenbe csak egy hét huszárból álló járőr ment be és a vámosnál egy csorda magyar ökör után tudakozódott, melynek állítólag erre kellett hajtatni.»

«A Schweidnitz felé vezető út elzárására ²⁾ nézve Taffé gróf őrnagy úgy véli, hogy a Zotenberg legkisebb csúcsát kellene megszállani, de evvel csak a főút záratik el, a másik a hegy körül,³⁾ mint tegnap Fouquénak, szabad marad.»

«Híre jár, hogy a király (Frigyes) Gross-Glogauon át Boroszlóba érkezett; ezt nem tartom valószínűnek, ellenben bizonyos, hogy tegnap délután öt zászlóalj porosz gránátos, egy füzilier zászlóalj, két ezred lovasság vagy dragonyosok s némi huszárság Neumarkton át Boroszlóba érkezett s a külvárosokban laktáboroz.⁴⁾ Motuschka gróf erdésze ma még egy huszár-csapatot is látott Boroszlóba menni.»

«Tegnap délután 4 órától késő éjjelig erős ágyúzás hallatszott, közbe nehéz lövésekkel; e felől még semmi bizonyosat nem tudok, mivel azonban itt minden csöndes, reményelem, hogy reánk kedvező.⁵⁾

«Friedrich, Nádasdy-ezredbeli huszárhadnagy most jött meg járőrével Kostenbluthból s mindenkor ügyesen viselkedvén, most is két Werner-ezredbeli foglyot hozott magával, egy fourirt és egy közembert, kiket az idő előhaladta folytán ma már nem küldök

¹⁾ Ezek Nádasdy seregének Schweidnitz felé előre tolt részei.

²⁾ E jelentés nyilván külön parancsra tétetik, mely már Schweidnitz körülzárását tartja szem előtt. Az út a Boroszló és Schweidnitz közti, mely a Zotenberg, helyesebben Zobtenberg alatt vezet el.

³⁾ A Zobtenberg keleti oldalán Reichenbachon át Schweidnitznak.

⁴⁾ E csapat Bevern seregének — mely az Odera jobb partján szándékozott Boroszlóba menni — elővéde, esetleg jobb oldalvéde volt.

⁵⁾ Ez ágyúzás Barsdorf felől jöhetett, hol a főszereg elővéde 26-dikán másnap pedig a zöm, a poroszokat megtámadta.

be. E szerint a huszár-csapat, melyet az erdész ma látott, a Werner porosz huszárezred volt.»

E két fontos és hírekben gazdag jelentés után Jahnus e napon még egy harmadikat is küld:

4. *Ugyanazon hely és nap*, egy gyanús ember kíséretében, kit Ossig felől parasztok hoztak hozzá: «Er hat sich immer von denen Bauern welche ihn hieher begleitet haben los schrauben wollen und variiret starck in seinen Reden».

Szeptember 26-ika és 29-ike közt, úgy látszik, semmi nevezetes dolog nem történt, kivéve azt, hogy Jahnus parancsot kapott a Schweidnitzer-Wasser völgyét és a schweidnitz-boroszlói főútat elhagyni s Reichenbach felé elvonulni. Nádasdynak Schweidnitz ostromára rendelt serege ugyanis most már Schweidnitz környékére ért, míg Jahnus különítménye tovább keletre tolatott, hogy a Reichenbachon át vezető vonalat — melynek fontosságára a seregparancsnokot maga Jahnus figyelmeztette — elzárja.

A menetparancs, úgy látszik, csak úgy általánosságban rendelte el a menetet s annak mikénti végrehajtását a különítményparancsnokra bízta. Jahnus legközelebbi jelentései ennél fogva leírják a menetet és tüzetesen elősorolják a nyugvásra, hírszerzésre és biztosításra tett intézkedéseket, mely körülmény, kapcsolatban avval, hogy a parancsnok harczászati nézetei is kifejezésre jutnak, a jelentések érdekességét csak növeli.

Jahnus a parancsot szeptember 28-án kapta s 29-én Kaltenbrunnra, 30-án Reichenbachra menetelt.

5. *Kaltenbrunn melletti tábor 1757 szeptember 29-én.* — «Domanzán, Guhlaun és Stephanshaynon át menetelve, ide pontban 2 órakor (d. u.) érkeztem meg; egy-két szoros némi tartózkodást okozott. Útközben úgy tűnt föl, mintha előörsöket látnánk; a kémszemle eredménye az volt, hogy azok paraszt-előörsök voltak, melyek azután közeledésünkre sietve elszéledtek.»

«Gräditz egy mértföldre van innét s a parancsot este majd egy erős járőrrel fogom oda küldeni.¹⁾ Reichenbachra mindjárt küldtem egy «amico»-t, megtudandó, vannak-e ott poroszok.»

¹⁾ A csapat egy része bizonyosan a schweidnitz-reichenbachi oszágúton ment s Gräditzen éjjelezett.

«Állásom úgy választottam, hogy Kaltenbrunn tölem jobb kézre van; a falu előtt áll az én csapatom¹⁾ 1000 embere, mely csoport megtámadtatás esetén a sövények mögött földözéket lel.²⁾ A falu és a tábor közt egy cserjékkel benőtt völgy húzódik az egész arcvonal előtt, mi az állást előnyössé teszi. A falu és a tábor a Zobtenberg tövétől jó 1000 lépésre van s a falu egy pár zászlóalj részére nem képezne jó állást, mert ezek «leicht enveloppiert werden könnten». Balfelé egy meglehetősen domb van, mely azonban távrolól nem igen vehető ki. E dombot «Wierauer Gemeinde-Höhe»-nek nevezik, s lábánál Kl. és Gr.-Wierau falvak fekszenek, míg tovább Pültzen (Piltzen) falu látható, mely már a schweidnitz-reichenbachi országúton van.³⁾ Kaltenbrunn előtt⁴⁾ Schweidnitz felé Kautichen⁵⁾ helység fekszik «nach einer sehr schönen Plaine»; e helység a schweidnitzi «Landrath» székhelye.»

«Guhlautól kezdve mindig a város (Schweidnitz) látkörében mozogtam s bár járőreim a helyet alig pár ezer lépésre megközelítették, «hat sich doch keine Soldaten-Seele — ausser obiger Peltz-Kittelichten Bauern-Wachten — sehen lassen.»

Sajátkezű utóirat: «Az utolsó szállítmány, melyről azt jelentettem, hogy 800 dragonyos stb. és 60 tüzérből áll,⁶⁾ állítólag nem Glatz felé, hanem Reichenbachon át Neisse-re menetelt. Ép úgy beszélik, hogy tegnap szintén vonultak porosz csapatok Reichenbachon át Schweidnitz felé; ez utóbbi hírek nem biztosak ugyan, de azért jónak tartom róluk említést tenni.»

6. *Reichenbach, 1757 szeptember 30-án.* — «Napköltekor érkeztem ide, az itteni magistratus nagy meglepetésére. A városba 1000 gyalogosból, öt lövegből és 60 huszárból álló helyőrséget tettem; a többi intézkedést a délelőtt folyamán fogom tenni.»

¹⁾ A pétervárad határőr-ezred.

²⁾ A határőr- és a horvát csapatok, mint könnyű gyalogság, mindenkor terepföldözékek fölhasználásával harcolt; ezért első dolga volt a parancsnoknak, ily földözékről gondoskodni.

³⁾ A leírás szerint e domb azonos a mostani «Költtschen Berg»-gel; kitűnik egyszersmind, hogy Jahnus arcot észak-nyugotnak, a boroszlói út felé fordított és nem Reichenbach felé.

⁴⁾ Nyugot felé.

⁵⁾ Kántchen.

⁶⁾ Lásd a 2. sz. jelentést.

«A táborhelyet többi csapataim részére a boroszlói országot mellett, ide $\frac{1}{2}$ óra távolságra, egy Bertelsdorf (Bertholdsdorf) közelében levő magaslaton készítettem. Az egész vidéket át fogom kutatni. Schweidnitzot innét is látom s tartok tőle, hogy az elküldött huszár hogy vergődik majd keresztül, mert tegnapi táborom körül már porosz járőrök czirkálnak.»¹⁾

«Az eddig szerzett hírek a következők: Fouqué porosz tábornok már kedden védett helyre vonult; Meyer ezredes csapatával azonban még mindig ide-oda kószál (im Lande herumstreift). Schindele, Falkenhahn és Drösse urakat ide hozatom és át fogom földözet alatt küldeni; ²⁾ az adószedő azonban már Schweidnitzban van, a Landrath — Gehlhorn — pedig, egy fia halálos betegsége miatt Glogauban tartózkodik.»

«Reichenbach, mint futólag láttam, csinos városka, szellős oldalon, de az út felé, hol bejöttem, alacsony fekvésben; a hegység ³⁾ egy órányira van, de a város körül is vannak kisebb magaslatok. A további leírást majd a kémszemle után küldöm.»

«Meyer csapatát tekintve s az általános viszonyoknál fogva, lovasságotat kevésnek tartom, annál inkább, mert Baranyay százados, kit elvonulásomról értesítettem s ide rendeltem, huszárjával még nem vonult be.»

Jahnus tábornok most október 5-éig Reichenbachban marad s föladata egyrészt Nádasdynak Schweidnitzet ostromló seregét délkelet — Glatz és Neisse porosz kézben levő várak — felé fedezni, másrészt híreket gyűjteni.

Reichenbachról még hat jelentést küld Nádasdynak:

7. *Reichenbach, szeptember 30.* — Miután a hivatalnokok beszállításáról s más mellékes dolgokról jelentett, Jahnus így folytatja:

«A Schweidnitzből ma keresztülment posta több levelét fölbontván, azok egyike, szeptember 10-éről keltezve, panaszkodik,

¹⁾ Ugy látjuk, hogy a huszár ügyes ember volt, mert a jelentés pontosan Nádasdy kezeibe jutott, bár Jahnus a címzés szerint nem is tudta, hogy Nádasdy hol lesz található.

²⁾ Ezek porosz előkelő hivatalnokok.

³⁾ Az Eulen-Gebirge.

hogy Pomerániától Stettinig minden terület ellenség (oroszk) kezén van; Stettint ostrom fenyegeti, mi annál sanyarúbb, mert a helyőrség parancsot kapott magát az utolsó emberig védeni, már pedig az ellenség ereje a 30,000 főt meghaladja. Egy másik, a hadseregtől érkezett és Pollnitz ezredeshez Glatzba címzett levél jelenti: hogy Apraxin tábornagy meghalt; hogy az orosz seregnél egy francia futár érkezett meg, és sürgönyeinek hírei a királyra (Frigyesre) előnyösebbek, mintha két csatát nyert volna meg; hogy gróf Gotter és Maupertuis Párisba mentek; hogy Svédországban 30,000 paraszt föllázadt, és még hasonlók.»

8. *Reichenbach, 1757 október 1-én.* — Mindenekelőtt előterjeszti a Grumbszow porosz tábornok által hadi követ útján küldött kérvényét a schweidnitzi kereskedőknek, kik azért esedeznek, hogy az áruforgalom a császári és királyi csapatok által ne akadályoztassék, annál kevésbbé, mert ennek nagy része az örökös tartományok felé megy és a közjót mozdítja elő; előterjeszti pedig azért, mert Nádasdy hadseregének Schweidnitz alá érkezével az útlevélügy kezelése többé nem az ő, hanem Nádasdy jogkörébe tartozik.

Tudomásúl veszi ezután a hadsereg-parancsnokság részéről közölt azon hírt, hogy az ellenséges hadsereg az Odera jobb partjára átkelt s Boroszlónál ismét a balpartra térhet vissza; azután folytatja:

«Frankensteinra erős járórt küldtem, hogy a kerületi hivatalnokokat elhozza; ámde tudomásom van arról, hogy a kerületi főnököt és az adószedőt Simbschen ezredes már 14 nap előtt elvitette s ez ideig még vissza nem eresztette, mi reám is hátrányos és bizonyára Kollowrath gróf¹⁾ Ő Nméltóságára is kellemetlen leend.»

«Morvaországban és Felső-Sziléziában ellenséges betöréstől félnek; Warthán 800 ember van, kik deszkakunyhókban vannak elhelyezve; ugyanonét pár nap előtt nagy számú fölszerszámozott ló rendeltetett be Glatzba, mi újabb portyázó szándék jele; erre alig hiszem, de valószínűnek tartom Nachod vagy Morvaország felé.»

«Táboromat jónak láttam Bertelsdorftól a peterswaldai ma-

¹⁾ Kollowrath gróf a főszereg élelmező mestere (hadbiztossági főnöke) volt.

gaslatokra áthelyezni, mi a portyázást Glatz és Waldenburg felé megkönnyíti, bár a tábor most Reichenbachtól egy órányira van. Egyébiránt nincs szándékom magam a városban meglepettetni; ha azonban mégis megtámadtának, úgy képes vagyok magam a városban is több órán át tartani, míg vagy táboromtól, vagy Nagyméltóságod részéről támogatást nyerek. Holnap éjjel a Bogenberg-et 100 fő gyalogsággal, egy kis löveggel és 12 huszárral megszállatom.»

«Az ellenség közeledési vonalaira nézve különös jelenteni valóm nincs; a legjobb út Glatz felé az, mely Frankensteinon és Silberbergen át vezet; kevésbé jó, de kocsival járható a Steinscheyffersdorfon át vezető út is, míg a harmadikon, mely Steinkunzendorfon és Falkenbergen át megy, járművel egyáltalán nem közlekedhetnek.»

«Az itteni erődítések nem sokat érnek; a falak olyanok, mint Strigaunál, de földött közlekedés nélkül, igen régi minta szerint épített bástyákkal, melyek fölött a hegy uralkodik; a négy kapu rossz állapotban van, de azért a legszükségesebb védő-eszközökkel ellátom. A hegység felé a város magasan fekszik, a Zobtenberg oldalán azonban mélyedésben van.»

«Nehezen kaphatok bizalmas embereket s ezek díjazására (um solche zu amusiren) pénzre volna szükségem; kérem tehát Nméltóságodat ez irányban Ö Fenségénél lépéseket tenni.»

8. *Reichenbach, 1757 október 3-án.* — Legelőször is szerencsekívánatát fejezi ki Nádasdynak nevenapja alkalmából,¹⁾ azután folytatja: «Excellentiád tegnapi rendeletéből megértettem, hogy az ellenség az Oderán ismét átkelt²⁾ s ez okból Nimptsch felé szorgalmasan czirkáltatok, de eddig mit sem észleltem. Itt azonban híre jár, hogy az átkelés a poroszoknak sok véres fejbe került.»

¹⁾ Az ilyen névnapi és egyéb szerencsekívánatok az időben igen divatosak voltak s a Nádasdy-levéltárban százakra megy a szerencsekívánó s még többre a különféle kolduló levelek száma. Nem ritka az sem, hogy egyik-másik pénzt ígér a fővezérnek az esetre, ha előlépteti vagy a magasabb állásra segíti.

²⁾ Bevern hg. serege ugyanis Boroszlóhoz szállott s egyes részei az Odera balpartjára is átkeltek.

«A frankensteini landrath és az adószedő már visszatértek, de későn tudtam meg s mire értük küldtem, már Fouqué őket Glatzba vitette. Egy járőr egy porosz gránátos őrmestert hozott be; az azt állítja, hogy szökevény, de én nem hiszem s mivel visszatérésétől tartok, beküldöm.»

«Warthán hír szerint egy nyolcz gránátos századból álló zászlóalj van, négy löveggel; az erődítés egyszerű czölöpzet. Bárha e helyet tarthatónak nem ítélem, frankensteini különítményemre mégis veszélyes a porosz gránátosok közelsége s ezért holnap Wartha felé kémszemlét tétetek. Glatz helyőrsége nem lehet erős, mivel állítólag csak Fouqué Henrik őrgróf és Quad gyalog és Werner huszárezrede van ott; ez utóbbi ki van egészítve.»

«A glatziak — hír szerint — Johannisburg, Weisswasser és Weidenau felé szándékoznak portyázni; úgy beszélnek, hogy a küldendő csapathoz Meyer ezredes szabadcsapata is csatlakozik; a különítményről némelyek azt állítják, hogy 1400 fő, mások hogy 2000; mindenesetre több lovasság, mint gyalogság.»

«Én ugyan soha életemben nem voltam tervezgető, mégis úgy vélem, hogy ha Excellentiád engem máshol használhat, úgy Waldenbúrgnál tán egy kisebb különítmény is elég lenne s a közénk eső terület járőrökkel is eléggé volna biztosítható.¹⁾

«Nagy bajom van a betegeimmel, kiket Landshutba kell küldenem, már pedig az út a hegységen át oly rossz, hogy az egészséges ember is, ha kocsin átmegy, beteggé válik. A Hallerzászlóaljhoz sok reconvalescens vonúlt be, kiknek nincs lőszere; én úgy próbálgatok segíteni, hogy a kereskedőktől a lőport elvéteitem, de mégis néhány ezer töltény küldéséért kell esedeznem.»

Sajátkezűleg hozzáírva: «Most veszem a jelentést, hogy Warthát az ellenség kiürítette s a csapatokat Glatzba vonta; de e hír még megerősítésre szorúl; általában úgy találom, hogy a parasztkok itt ép oly gazemberek, mint Sziléziában (osztrák); ott még a vallás segít, de itt az urak oltják a gázságot a parasztkba; én tehát bennük nem sokat bízhatok.»

¹⁾ Úgy látszik a fővezérlet Jahnus különítményének Waldenbúrgba való áthelyezését tervezte s Nádasdy Jahnust véleményes jelentésre utasította. Jahnus egyelőre csakugyan Reichenbachban maradt, de csak pár napig s azután, miut látni fogjuk, Glatz felé keletre vonúlt.

Végül jelenti, hogy a kormánybiztos a hadi szállítmányok biztosítására tőle csapatokat kért, de ő nem adhat, mert a határokat is földözni, a szállítmányokat is biztosítani ereje nem elegendő.

Október első napjaiban Nádasdy, a herceg fővezér instructiói alapján, elhatározta, hogy mivel Glatzra — ép Jahnus jelentései szerint — porosz csapatok vonultak, melyek Csehországba betörni szándékoznak, Jahnus különítménye a glatzi kerületbe vonúljon, de eddigi helyén — Reichenbachban — csapatokat hagyjon vissza, az ohlauer kerületbe pedig földerítő lovasságot küldjön. E parancsra vonatkozik a következő jelentés.

9. *Reichenbach, 1757 október 4-én.* — «Excellentiád tegnapi rendeletére alázatosan a következőket jelentem: A megküldött öt kiáltvánnyal Baranyay századost küldtem 50 huszárral az ohlauer kerületbe, és pedig azért Baranyayt, mivel ez huszáraival a vett parancsok szerint továbbra is nálam fog maradni.»

«Ő kir. Fensége parancsainak és Excellentiád további rendelkezéseinek azon részére vonatkozólag, mely a glatzi kerületbe való elvonulásról szól, jelentem, hogy itt gróf Rhédey alezredes fogom két zászlóaljjal visszahagyni, hozzá utalván Baranyay százados huszár-csapatát is, ki az ohlauer kerületből ide fog bevonulni. Ellenben kérdést kell intéznem, hogy a glatzi kerületbe érve, Saly hadnagy csapatát magamnál tartsam, vagy ide visszaküldjem-e, mivel nekem van még 100 lovasom egy varasdi kapitány alatt, Krottendorf tábornoknál, kiknek korábbi parancs szerint hozzám kell visszatérni.»

«Mozdulataimra vonatkozólag jelentem, miszerint tervem az, hogy innét lehetőleg gyorsan Neurode és Wünschelburgon át Reinerzre, onnét pedig Habelschwerdtre menetelek. E kitérés által elérni akarom, hogy 1-ször Fouqué szándékaimra nézve tévedésbe ejtessék (decontenanciren), 2-szor, hogy Csehországot annyira a mennyire (taliter-qualiter) földözsem, 3-szor hogy Landeck felé Simbschen ezredessel összeköttetést létesítsek s így az ellenség portyázásait lehetőleg meggátoljuk. Ha Excellentiádnak e tervre megjegyzése van, alázatosan esedezem érte. A város helyőrségét holnap fölváltom s azonnal indúlok; a netáni parancsot tehát még itt megkaphatom.»

«A 8-ikig szóló ismertető jeleket megkaptam. Jelentéseimet ezután Braunauon át küldöm; meglehet különben, hogy ott (a glatzi kerületben) több becsületes emberre (értsd kémre) találok, mint itt.»

A következő 10-dik levél egyszerű ajánló levél s csak a 11-ik tartalmaz ismét nevezetesebb dolgokat. Nádasdy az előadott tervet elfogadta, de még némi részletre nézve kívánt felvilágosítást.

11. Reichenberg, 1757 október 5-én. — «Itt Reichenbachban gróf Rhédey alezredes alatt a saját Haller ezredbeli zászlóalját és a Bauer őrnagy által vezényelt Kreuz-zászlóalját hagyom vissza. Baranyay századost már elindulásakor utasítottam, hogy ide vonuljon be s hogy gróf Rhédey parancsnoksága alá fog lépni; addig is egy hadnagyot 20 huszárral hagyok itt; többet nem lehet, mert lovasságom úgy szét van szórva, hogy magamnak is alig marad valami, idegenek pedig nálam nincsenek. Ép ezért igen óhajtanám ha a Krottendorfnál levő 100 — részben varasdi, részben banalis huszárból álló — lovasomat mielőbb visszakaphatnám; Krottendorfnál úgyis van magyar huszárság és német reconvalescens lovaság is.

«Ma elinduló oszlopom a 2 pétervárad, 2 szt-györgyi és 2 banalis zászlóaljból áll, mintegy 3000 főnyi létszámmal. Banalis huszárom 200 van. Kérem azonban Excellentiádat figyelemre méltatni, hogy különítményemből október végével több mint 2000 ember lesz hazaküldendő; ¹⁾ ép úgy hazamegy a varasdi huszárszázad is.»

«Tegnap Frankenstein mellett Schönheydán voltam, Scheer bárónál; ²⁾ visszatértemkor kaptam a jelentést, hogy Frankensteinba 4 porosz ezred vonult be. Azonnal kémszemlét tétettem s kitünt, hogy ez egy átvonuló csapat volt, mely Boroszlóba menetelt. Bizonyos, hogy több lovasság volt, mint gyalogság. Ép ezért igen

¹⁾ A kiknek t. i. szolgálati ideje letelik s a kik tovább fegyver alatt maradni önként nem ajánlkoztak. Ez a hazabocsátás a szolgálói leteltével és a kiegészítések bevárása nagy hátrány volt akkor. Nádasdy seregéből — bár ostromművelet közben volt — több ezer embert volt kénytelen elbocsátani, kiknek csak kis részét lehetett erős rábeszéléssel még egy ideig visszatartani.

²⁾ Jahnus egy különítménye, mely eredetileg Frankensteinban állott.

sajnálom, hogy Baranyay századost többé nem figyelmeztethetem; reménylem azonban, hogy maga is eléggé óvatos lesz.»

Jahnusnak Baranyay századosra vonatkozó aggodalma alapos, óvatosságába vetett reménye pedig hiú volt, mert Baranyay századost a porosz lovasság Protoritzban, a mikor őrség kiállítására nélkül abrakoltatott, meglepte. Baranyay százados, egy hadnagy, 3 altiszt, 24 huszár és 42 ló porosz fogságba került.¹⁾

Jahnus különben október 5-én csakugyan elhagyta Reichenbachot; legközelebbi jelentése már az Eulengebirge déli oldaláról, tehát a glatzi kerületből jön.

12. Tábor Neurode mellett, 1757 október 6-án. «Alázatosan jelentem Nagymltsgdnak, hogy csapatosztályommal a glatzi kerületbe bevonultam. Az út a hegységen át oly rossz, hogy málhám csak holnap érkezhetik ide s így kénytelen leszek holnap még itt maradni. A lakosság igen örül a cs. és kir. csapatok bevonulásának s a jóindulatúak (die Gutgesinnten) remélik, hogy a porosz nyomás alól most már fölszabadulnak. Élelmezésem sok nehézséggel jár, mindazonáltal igyekezem arra, hogy csapataimat minden szükségességgel ellássam.»

«Glatzra vonatkozólag azon hírt vettem, hogy Fouqué az utolsó jelentésében említett csapatokkal Boroszlóba ment.²⁾ Glatzban a poroszok dolga általában rosszúl állana, mert a helyőrség nagyobbára szolgálatra kényszerített szilézekből és szászokból volna összeállítva, ezen kívül pedig még a vérhas is uralkodik a várban.»

«Szándékom tehát az, hogy Glatzot körülzárom;³⁾ ez által nemcsak legjobban meggátolom Glatz helyőrségét a császári területre való portyázásban, de megnyugtatom a lakosságot is, mely azután szükségleteimet készségesebben fődözi; tudattam is már bevonulásomat úgy Gaisrugg gróf ezredessel, mint a többi itt ve-

¹⁾ Loth. hg. sziléziai hadjárata. Hadtört. Közl. 1890. 102. lap.

²⁾ E hír, mint később bebizonyúl, hamis volt, mert Fouqué továbbra is Glatzban maradt; Loth. hg. sziléziai hadjárata; i. h. 103. lap.

³⁾ E terv fölmerült — mint később még látni fogjuk — a fővezérletnél is, de határozottabb alakban; a herceg ugyanis úgy vélte, hogy Jahnus Glatzot hatalmába is ejthetné. Erről később.

zénylő parancsnokokkal, kikkel összekötetésbe léptem s szándékom végbevitelében a legnagyobb óvatossággal és serénységgel fogok eljárni.»

«Itt azt beszélik, hogy Boroszlónál vasárnap és hétfő közt reánk kedvező lefolyású harcz vívatott; ¹⁾ ez itt jó hatást tett s az én feladatom is megkönnyíti.»

Jahnus tábornok nem csak október 7-én maradt Neurodén, de sőt 10-ig volt kénytelen itt vesztegelni; okát a következő jelentésben megtaláljuk.

13. Neurode, 1757 október 9-én. «Excellentiád parancsát, hogy a hadjárat folytatására önként ajánlkozó tisztek és altisztek ²⁾ névjegyzékét beadjam, a nálam közel levő csapatokra nézve holnap teljesítendem.»

«Ö kir. Fensége nek kivonatossan közölt rendeletére vonatkozólag jelentem, miszerint az előnyomulást — a már jelentett módon Niederstein felé s tovább Glatz körül — holnap szándékozom folytatni. Hogy itt oly soká időztem, annak oka az, hogy ideérkezésemtől semminemű érlelmi készletem nem volt s a menet folytatása előtt élelem szerzése okvetlen szükséges volt; legénységem néhány napig így is szükségét szenvedett.»

«A Glatzból kiinduló portyázások és ellenharácsolások miatt a lakosság igen izgatott s így igyekezniem kell, hogy a várhoz közel férközvéni, nagyobb területet fedezzek. Az ellenség úgy látszik azt hiszi, hogy a védhető helységeket mind meg akarom szállani; erre mutat azon intézkedése, hogy a kapuszárnyakat Habelschwerd-ről elvitette Glatzba. De nekem nem ez a szándékom, hanem az, hogy Glatz közvetlen közelében állást foglalva, a helyőrséget féken tartsam.»

«Fouquéra vonatkozó jelentésem alapja az volt, hogy equi-pageát bizonyosan látták a Boroszlóba ment csapatnál; de utána nyomban jött hír, hogy nemcsak Fouqué, de a csapatok egy része is visszatért Glatzba.³⁾ Hogy most is ott van, annál bizonyosabb,

¹⁾ Ez csak jelentőség nélküli előörs-csatározás volt. A főerők tétlenül állottak egymás ellenében.

²⁾ Lásd ez önkéntes ajánlatra nézve a korábbi megjegyzést a 210. lapon.

³⁾ A herczeg ugyanis kétségét fejezte ki az iránt, hogy Fouqué

mert tegnap levelet kaptam tőle, melylyel együtt visszaküldi Taaffe gróf lovát, melyet szökevény szolgája Glatzba vitt be; ¹⁾ hogy azonban a csapatok közül mennyi tért vissza Glatzra, azt ki nem puhatolhattam.»

«Kémek dolgában itt is rosszul állok; a jó akarat megvan ugyan, de hiányzik a bátorság.»

«Csehországba való portyázás felől, mely Reichenau felé van tervezve, már nyertem tudomást, s azt meg is fogom akadályozni — a Johannisberg felé végrehajtottat, melynek eredménye számos marha elrablása volt, már nem gátolhattam — de Morvaország felé egyelőre portyázás nem várható. Különben reménylem, hogy holnap tüzetesebb jelentést tehetek.»

A legközelebbi jelentést azonban Jahnus nem másnap, hanem csak 12-én teszi, a mikor is már Wallisfurthhoz, Glatz várától alig 12 kilométerre ért.

14. *Tábor Wallisfurthnál 1757 október 12-én.* «Legelőször is előterjesztem a péterváradai és szt-györgyi ezredek azon tisztjeinek jegyzékét, kik a hadjáratot folytatni kívánják. Ami a hazaküldendő legénységet illeti, sajnos majd 2000-re megy azok száma, s így osztályom nagy veszteség elé néz; nevezetesen hazatér a péterváradai ezred 1-ső zászlóalja és egy zászlóalj varasdi a szentgyörgyi ezredtől. A végső határidő e hó utolsó napja; a legénység alig várja e napot és sajnos ez a fegyelmen is — összehasonlítva a múlt hóval — erősen meglátszik. Visszairányításukról és ellátásukról saját élelmező biztosaik, Eichinger és Auriachin, gondoskodnak s e tekintetben már utasításokkal birnak.»

«Magamat illetőleg jelentem, hogy tegnap Pischowitzen át, *alig fél mérföldre a vár alatt* meneteltem el, minek folytán a várban riadót vertek és fél órán át készültségben voltak; szándékom ugyan az volt, hogy a körülfekvő 5—6 helységben magam befész-

Glatzból eltávozott volna; Nádasdy ezt közölte Jahnussal s erre vonatkozik e jelentés.

¹⁾ A sziléziai háborúban a főbb tisztok magántulajdonát képező lovakat, málhát stb. az ellenség soha se tartotta meg, hanem lelkiismeretesen visszaszolgáltatta. Nádasdy is visszakapta ily módon egyszer egész málháját, mely a poroszok kezébe került.

keljem, de részint azon további hírre, hogy a helyőrség ereje mégis legalább 10 zászlóalj, s így vállalkozásom veszedelmes lehetne, kénytelen voltam tervemtől elállani s csapattestemet együtt tartani, melylyel most itt Wallisfurth mögött egy magaslaton foglaltam állást. Tőlem jobbra egy bizonyos távolságra a Reinerz felé, tehát Csehországba vezető országút van; ez irányban tehát meglepéstől tartanom nem kell; ¹⁾ ha mindazonáltal mégis — kerülő útakon — betörés történne, én előnyben vagyok, mert megelőzhetem; felállításom különben Morvaország fedezésére is előnyös, ellenben Felső-Sziléziát kellőképp nem biztosíthatom. Warthat könnyű lett volna ugyan elfoglalnom, de nehezebb lett volna megtartani és innét Csehországot sem fedezhettem volna, mert bizony csapattestem számereje csekély. Addig is mindazonáltal, úgy hiszem, hogy Csehország s így a tűzérség útja is biztos.²⁾

«Gróf Gaisrugg ezredes azt írja nekem Königrätzről, hogy ott tetemes lovasság úgy szólván szolgálati rendeltetés nélkül áll. Ha onnét néhány száz lovaszt kaphatnék, én tudnék nekik foglalkozást adni s élelmezhetném is őket; a nálam levő 250 huszár bizony sokszor kevés.»

«Excellentiádnak legutóbb közölni méltóztatott velem a herceg ő kir. Fensége azon gondolatát, nem volnék-e talán képes Glatz várát rajtaütés útján hatalmamba keríteni? ³⁾ E felől ez idő szerint még nem nyilatkozhatom, mivel még nem állott módomban a várat közelebből s körülményesebben kémszemle alá venni. A város hír szerint mély árkokkal, fedett közlekedéssel s néhány külső védművel bír; a kaszárnnyák a régi városfalak mögött vannak. A régi vár magasán meredeken fekszik, ép úgy igen kedvező a régi

¹⁾ Értsd: «ez irány tehát fölállításom által fődözve van».

²⁾ Königrätzből Trautenau felé tetemes tűzérség volt útban, melynek rendeltetése az volt, hogy Nádasdy Schweidnitz alatt álló ostromló seregéhez vonuljon. Ezt a tűzértséget a herceg féltette s Nádasdy ezért figyelmeztette Jahnust folyton a Csehország felé vezető utak biztosítására.

³⁾ Lothringeni Károly hercegben e gondolatot Jahnus azon korább közölt jelentése keltette, hogy Glatz helyőrsége nagyobbára sziléziai és szász (tehát a poroszokkal szemben ellenséges indulatú) legénységéből áll. Lásd Loth. hg. sziléziai hadjárata; i. h. 103. lap. Valóságban azonban a dolog nem így állott.

város fekvése is. A helyőrség a Fouqué és Quadtezredekéből, és Henrik őrgrof ezrede 2 zászlóaljából áll, mi a gránátosokkal együtt 8—10 zászlóaljat tehet. A két előbb említett ezred a Henrik ezred állományából kiegészítettett, míg ez utóbbi a szolgálatra kényszerített legénységet vette föl.»

«Élelmzésünkkel elég baj van, mert a megrendelt szállítások végrehajtását az ellenség folyton akadályozza; tegnapelőtt huszárjaink 200 ellenséges huszárral — kik mellett gyalogság is volt — tűztek össze „aber es ist nichts Rechts dabey vorgegangen“.»

15. Tábor Wallisfurthnál, 1757 október 14-én. «Különös jelenteni valóm nincs, csak az, hogy huszárjaimat inkább az élelemszerzésre vagyok kénytelen fölhasználni, semmint őrzáratokra. Az ellenség nyugodt s egész nap halljuk a táborba a dobosok gyakorlatait. A várat látjuk s járőreinkkel elég közel jutunk hozzá, a minthogy én is ép most térek vissza egy szemléről, melyet 40 huszár kíséretében végrehajtottam; de nem igen lehet valamit megfigyelni.»

«Gaisrugg gróf ezredesnek egy Königrätzből tegnap érkezett értesítője azonban majdnem tévedésbe ejtett. Azt írta, hogy Fouqué néhány ezreddel Reinerzen, Giesshübelen és Opcsnán át útban volna Königrätz felé s így jó volna, ha én Nachodnál állást foglalnék. Ámde én úgy ezen országútról, mint a Kronstadt és Mittelwalde felé vezető útakról biztos hírekkel bírok s így azt hiszem, hogy az én saját idejövetelem támasztotta a kérdéses hírt Csehországban. Én csak azon egy esetet tartom lehetőnek, hogy ama Meyer-féle szabad- vagyis inkább rablócsapat, mely Felső-Szilézia határán áll, Morvaországon át Csehországba betör, amiről azonban eddig tudomásom nincs; ha mindazonáltal ez megtörténék, meggátolni képes nem vagyok, de visszatérését ugyancsak megnehezíthetném.»

«Glatzból eddig biztos hírek szerint semmiféle különítmény ki nem vonúlt, kivéve két kisebb csapatot — egyenkint 4—500 fővel — melyek Sziléziába, hír szerint Briegre mentek s tömérdek előfogatot vittek magukkal.»

«Ide mellékelek két, híreket tartalmazó, másolatot. Az egyik egy oly ember jelentése, aki magát behízelegni akarja, a kit azon-

ban még kipróbálok. Jelentése ellentmond azon korábbi hírnek, hogy Wartha ki volna ürítve s én hiszem is, hogy a poroszok e fontos pontot megtartani igyekezzenek. Magam is nagyon szerettem volna a glatzi kerületbe való bevonulásakor Warthát elfoglalni; de ennek megtartása és Csehország fedezése két össze nem férő föladat volt. A másik Simbschen ezredes közlése, melyet kellően méltatva, holnap innét elvonulok, s 3 zászlóaljjal Habelschwerdtet szállom meg, vagy egy más alkalmas pontot e vidéken, 2 zászlóaljat pedig Landeckre küldök; a Schwartz alezredes alatt álló különítményt Braunauról Wünschelbergre, a Nachodnál állót Reinertzre vonom s mindegyikhez megfelelő lovasságot adván, reményelem, hogy Csehországot fedezni s e közben egymást támogatni képesek leszünk; de csak e hó végéig, mert csapattestemtől ekkor 2000 fő haza megy s én sanyarú helyzetbe jutok.»

«Az utolsó nyílt levelet tegnap küldtem Glatzba; a trombitás bekötött szemekkel vezetettvén az előrsőkön át, nem tud semmit mondani; de hogy Fouqué bent van, annál bizonyosabb, mert a választ ő írta alá.»

«Szükségesnek tartom, hogy az e vidéken s általában a kerületben alkalmazott összes porosz és lutheránus vallású hivatalnokok elkergettessenek, mit a legközelebbi napok egyikén szándékozok végrehajtani. Ezek itt a legelvetemültebb képek és a legnagyobb gazemberek, kik a jóindulatú lakosságot folyton izgatják, tévútra vezetik s így működésünket gátolják. Ama bizonyos elnézés, melyet Sziléziában alkalmaztunk, itt meg kell hogy szűnjön, mert ez idegen hivatalnokok ép a vallást használják ellenünk föl s ezenkívül is „verschiedene Kunstgriffe appliciren“, mi által a cs. és kir. ærarium szenved.»

A csatolt másolatok egyikében, melynek czíme: «Extract einer sichern Relation vom 12. October 1757», a következők foglaltatnak: «Wartha helyőrsége nem több mint 800 ember, de 3 nappal ezelőtt Glatzból 8 nehéz ágyú vitetett oda; az úgynevezett Jaschkenbergen löveggátöny építettett, s több helyen aknák ásattak. Glatz helyőrsége a következő: Fouqué ezrede teljesen, Henrik örgróf és Quadt ezredéből 1—1 zászlóalj, 1 zászlóalj aknász, 1 zászlóalj tüzér, 4 század huszár; az egész mintegy 6000 fő, de nagyobbára szolgálatra kényszerített szász és sziléziai legénység, mely a

poroszok iránt nem nagy odaadással viseltetik. Boroszlórol hallottam, hogy az élelmi szerek ára ott roppantúl felszökött s az emberek a pékboltok előtt a kenyérért verekszenek; itt (Glatzban) is szükség van, mert a cs. kir. csapatok még egy kecskét vagy tyúkot sem eresztenek be s a sziléziaiak a poroszokkal szemben különben is ellenséges indulatúak. Most hallom, hogy Schlabendorf porosz miniszter parancsot adott, hogy a sör, pálinka és mindenféle élelem haladék nélkül Boroszlóba vitessék.»¹⁾

A második melléklet czíme: «Extract des Herrn Obristen Simbschön Schreiben dd. 11-en Oktober 1757, vom Lager bei Neustadt».²⁾ Ebben Simbschön ezredes kéri Jahnust, hogy elfoglalt állásait vele közölje; mert ha Jahnus valamivel tovább keletre húzódnék, úgy ő is közeledne, s így összeköttetésbe lépven, egymást könnyen támogathatnák; ha ellenben Jahnus nem közeledik, úgy ő föllállításában marad. Végül közli, hogy a poroszok Neisse helyőrségét a Treskow-ezreddel szaporítani szándékoztak s az ezred már Briegben volt, midőn hirtelen ellenparancsot kapott és a hadsereghez vonatott.»

Jahnus érezte az összeköttetés és kölcsönös támogatás szükségét s mint maga is mondja, Simbschön levele folytán tovább a kelet, illetőleg dél-kelet felé vonult s Habelschwerdtnél foglalván állást, Simbschönnel Friedeborgen vagy Freiwaldauon át valószínűleg összeköttetésbe lépett, bár ez összeköttetésből a nagy távolság folytán sok hasznot alig vonhatott.

RÓNAI HORVÁTH JENŐ.

¹⁾ Boroszlóban Bevern herczeg serege állott, melynek létszáma 35—40,000 fő volt s az élelem e sereg számára volt szükséges.

²⁾ Neustadt Felső(osztrák)-Szilézia határán, Neisse és Cosel vá-
rak közt.